

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

2. Quid sit Actio Libera.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

minime in aliud referatur. Deinde potest quis eodem actu velle, & appetere æque duo peccata distincta, ita ut vnum non velit propter aliud, sed vtrunque propter ipsummet: quia vtroque æque, & pariter oblectatur, aut vtrunque tanquam si bi utile, & iucundum bonum, sed contra leges, & iura concupiscit.

Cap. II.

Quid sit actio libera.

QUÆRITUR primum, Quid sit actio libera? Respondeo, libertatem, ut ex Magistro sententiarum colligitur, quadrifariam dici. Est enim libertas, qua quis est liber à peccato: altera verò, qua quis liber est à miseria, & poena: tertia à violentia: quarta à necessitate. Libertas, qua quis liber à peccato est, ea est, de qua Apostolus ait: *Vbi spiritus Domini, ibi libertas*: & Christus Dominus Iudæis dixit: *Si vos Filii liberaueris, verè liberi eritis*. Libertas, qua quis liber est à miseria, est, de qua idem Apostolus ait: *Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem glorie filiorum Dei*. Liberum à violentia est, quicquid in agendo, vim extrinsecus illatam non patitur. Libertas, qua quis liber est à necessitate, est, cum non ex necessitate naturæ operatur, sed ex rationis, & voluntatis facultate sic agit, ut non agere possit.

Secundo Quæritur, in quibus sit libertas, unde quis dicitur liber à peccato? Respondeo, eiusmodi libertatem naturæ suæ vni tantum Deo congruere, quoniam est per naturam bonus. Deinde Christus etiam Dominus, quatenus homo est, omnibus modis absolutam habet libertatem à peccato: nam quamquam vi, & conditione sola naturali humanæ naturæ assumptæ eam non habeat, habet tamen ex propria ratione personæ diuinæ in humana natura subsistentis, & cum ea admirabili nexu & vinculo coniunctæ. Persona enim diuina in quacunque natura subsistat, peccare nequit, quippe quæ ex se ipsa bonitatem habet, & sanctitatem. Tertio Beati spiritus ex vi gratiæ plenissimæ, & beatitudinis, quam Dei beneficio sunt consecuti, peccare non possunt, quoniam eadem ratione Deum necessariò diligunt. Quarto Beatissima Virgo, Apostoli, & confirmati in bono, & gratia diuina, dum in hac vita mortali degit, peculiari & singulari Dei prouidentia munere per totum huius vitæ cursum ita suauiter ducuntur & diriguntur, ut à bono nunquam grauius, vel leuiter peccantes, aut saltem grauius aberrant & excidant. Huiusmodi autem singulare & eximium diuinæ prouidentia donum in eo situm est, ut confirmatus in bono, sic certis quibusdam & peculiaribus diuinæ gratiæ prædijs præuenientibus, comitantibus & subsequentiis efficacissime dirigatur, ut à recto nunquam deflectat, quamuis liber prorsus semper existat in bonis operibus præstandis, & mandatis quoque diuinis exequendis & obeendis citra vllam violentiam, & necessitatem: nam vbi, & quando, & cui vult Deus, bonam cogitationem, ita opportunam & commodam inijcit, ut id velit, quod vult Deus, quamuis possit non velle: & ita aduersus malum cogitationem suggerit, ut

id respuat & fugiat, licet possit non fugere. Ad extremum quisquis in hac vita singulari Dei beneficio diuinam gratiam assequitur, à peccato liberatur: quia diuina gratia peccatum omne, siue originis, siue lethale penitus euellit ac tollit, et si non omnia semper venialia extinguit, & remittit.

Tertio Quæritur, in quibus sit libertas, qua quis liber est à miseria? Respondeo, hac libertate eos frui, qui ad patriam cælestem iam, & beatitudinem peruenire: & hac fruebatur etiam primus homo ante peccatum, ita tamen, ut eam amittere potuerit, sicut & reuera amisit. Beati verò cæli incolæ ita liberi sunt à miseria, ut miseri amplius esse non possint.

Quarto Quæritur, quibus insit libertas, qua quis liber est à violentia? Respondeo, Libertatem hanc esse in omnibus ijs, quæ inuitè nõ sunt, siue ex voluntate, siue ex naturæ necessitate libertas ea proficiscatur. Natura enim, dum naturali propensione mouetur, vim non patitur: & voluntas, dum ex cogitatione, aut cum cognitione operatur, sponte sua, & non per vim agit, & tamen necessario aliquando velit, non cogitur. quoniam si voluntatis est actus, eo ipso est iuxta naturalem voluntatis propensionem effectus. Est enim voluntas ad volendum suæ naturæ conditione procliuus. Ex dictis igitur efficitur, ut triplex, quæ descripsimus, libertas dici merito possit, libertas gratiæ, qua sumus à peccato liberi: libertas gloriæ, quæ omnis miseriæ est experta & neficia: libertas naturæ, quæ à violentia immunis existit.

Quinto Quæritur, quibus insit libertas, qua quidpiam est liberum à necessitate, & in quo consistat? Respondeo, huiusmodi libertatem in hoc esse sitam, ut ea causa dicatur liberè agere, quæ positis omnibus in agendo requisitis ita operatur, ut absque vlla varietate, vel mutatione in se, vel in altero facta, possit agere, & non agere. Dicimus primò (omnibus positis seu requisitis ad agendum) quoniam si aliquid eorum desit, causa in agendo non idcirco libera ex se non est, nam si non potest opposita, id ideo est, quia deest aliquid necessarium ad agendum, veluti si desit voluntati generale Dei auxilium ad volendum, non potest voluntas velle, quamuis sit suapte natura libera. Dicimus secundo (absque vlla varietate vel mutatione in se, vel in altero facta,) quia in hoc distinguitur causa libera à causa necessaria, quòd causa libera, positis necessarijs ad agendum, & non mutatis ita agit, ut possit non agere etiam absque vlla mutatione in ipsa, vel in alio existente: sic enim liberè volumus, loquimur, & legimus, ut possimus non velle, non loqui, non legere, rebus omnibus eodem modo se habentibus. at vero causa necessaria positis omnibus requisitis ad agendum, si firma & non variata permaneat, ita ex conditione naturali agit, ut non possit non agere, nec possit ab actione desistere. quòd si desinat agere, aut oppositum faciat, id ideo est, quia in ijs, quæ sunt necessaria ad agendum aliqua est facta mutatio: aut quia sunt subtracta in totum, vel ex parte: aut quia sunt impedita: aut aliqua alia ratione variata. Sic leuia suæ naturæ conditione sursum ascendunt, grauium deorsum feruntur, aqua

tur, aqua refrigerat, ignis exurit. Sic etiam bellux, quamvis præeunte cognitione sensus moueantur, necessaria tamen natura vi rapiuntur: immo etiam pueri & amentes absque libertate huc, & illuc quodam natura impetu feruntur. Huiusmodi libertas dici solet indifferentiæ, contrarietatis, & contradictionis. Indifferentiæ quidem, quia causa in agendo libera non vnum certò ac definitè, sed quod manult, ac probat suo arbitratu determinat. Contrarietatis verò dicitur, quia causa libera potest ita vnum præstare, vt possit etiam contrarium prosequi: nam potest voluntas rem aliquam amare, & odisse. Contradictionis autem dicitur, quia causa libera potest vnum agere, & potest etiam obire, & exequi quod id ipsum per negationem tollit: potest voluntas amare, potest odisse, potest optare, item potest etiam non amare, non odisse, non optare. Libertas, qua quippiam est liberum à necessitate conuenit hominibus, Angelis, & Deo; est enim hæc libertas propria natura intelligentia prædita.

Sexto Quæritur, quando actio sit libera? Ratio dubitandi est, quia antequam sit, libera non est, quoniam nondum est, & postquam fuit, non est libera, quia præterijt, & modo non est: at vero quando est, non videtur esse libera, nam omne, quod est, quando iam est, necesse est esse. Respondeo, actionem esse liberam quando est, non enim opus est, vt causa sit libera in agendo, vt prius tempore fuerit libera: nam Deus ab æternitate voluit procreatarum rerum bonum, quod nunc habent, & tamen liberè voluit, nec æternitatem vllum tempus antecessit, veruntamen in ipsa æternitate ita voluit, vt posset non velle. voluntas itidem primo temporis puncto, quo incipit esse, liberè agere, & mereri quidpiam potest: & is, qui peccat, eo temporis momento, quo peccat, agit, potest si velit, non male agere. Quidam Othamum, Petrum Aliaceensem, & Gabrielem damnant, vt temerè & periculosè loquentes, quod dixerint voluntatem in eo temporis puncto, quo agit, potestatem non habere, vt non agat, verum non est, cur viros Catholicos, & doctos calumniemur: docent profecto illi, voluntatem, quo temporis momento vult, vel agit, posse non velle, posse non agere, sed non in hoc libertatem consistere, vt voluntas quo temporis puncto vult, possit simul non velle, ita vt fieri queat, vt voluntas eodem temporis momento velit, & non velit, vt quis simul stet, & sedeat, loquatur pariter, & sileat; horum enim potestas non est, quamvis libere quis velit, stet, loquatur, sedeat, taceat. libertas, inquit, consistit in hoc, quod voluntas quo temporis puncto vnum vult, potest non velle, quamuis si vult, fieri nequeat, vt pariter non velit, alioqui enim fieri posset, vt simul veller, & non veller, quod est absurdum: si igitur quidpiam vult, & ponit eam non velle, id erit alio temporis momento, non eodem, quo vult: hæc est illorum auctorum sententia, in i. d. 38. quæst. 1. Præterea actio non potest dici aut esse libera postquam elapsa est, sed dicitur liberè facta, & liberè elapsa, quia cum facta est, potuit non fieri, & ita potuit non præterijisse. Est igitur actio libera quando fit, tunc enim liberum nobis est facere, aut non facere; quod si facimus,

in potestate nostra est non facere: quod si non facimus, facere tamen possumus: nec in potestate nostra est, vt simul faciamus, & non faciamus: hoc etenim non postulat libertatis conditio, aut natura, sed solum, vt cum facimus, omnibus requisitis ad agendum eodem modo se habentibus, possumus non facere. Nihilominus tamen libertas etiam in hoc consistit, vt cum quippiam liberè agimus, possumus ab actione desistere, similiter etiam antequam quippiam agamus, sumus in eo liberi, quod in nostra potestate sit illud agere, aut non agere: & cum agimus, possumus ab agendo cessare.

Septimo Quæritur, An in animantibus mentis expertibus, vel in pueris & insanis vsu rationis carentibus possit esse actio libera? Respondeo, in his actionem liberam reperiri non posse, quia huiusmodi actio sine rationis & voluntatis facultate esse non potest. Vnde meritò Damascenus ait: Bruta animantia naturam non ducunt, sed à natura ducuntur, ac proinde naturalem affectum comprimere, aut moderari nequeunt, sed natura quodam instinctu & impulsu cum primum aliquid appetuerint, ad actionem feruntur. Contra homo, vt pote ratione præditus, naturam potius ducit, quam ab ea ducatur, & animalem appetitum cohibet, frenat, & ducit quo vult. Quod si quis obijciat, Nonnunquam refrenantur & coercentur bellux à re aliqua prosequenda. Deinde canis duobus sibi cibis obiectis, primo quidem quasi hæsitans aliquantulum subsistit, & deinde vnum arripit, alterum respuit: Præterea ceruum aliquando canis infecutus, & ad binium delatus, odoratu primum explorat, an ceruus hanc potius, quam illam viam fugiendo tenuerit; deinde eam carpit qua ceruum fugientem processisse deprehendit. Adde quod apes, araneæ, vermes, formicæ, hirundines plurima mirabili prudentia, & arte conficiunt. Respondeo, In brutis animantibus inesse quidem artis, prudentiæ, & virtutis simulacrum & vmbra, sed non rationem, vt quidam falso opinati sunt. Plutarchus duo opuscula conscripsit, vnum vtra animantium plus rationis habeant, terrestria, an aquatilia: alterum, quod bruta animantia ratione vtantur. & Plinius libr. 8. fatetur bruta intelligentia & ratione prædita. Quod si aliquando actionem intermittunt, id non à ratione, aut libertate proficiscitur, sed aliquo vehementiori affectu deterrita, ab incepto opere reuocantur: Vt si equus pabulum appetat, quod est in prospectu, aut canis escam, memor tamen sit verberum prius inflictorum, quod aliàs simile pabulum, aut cibum ceperit, metu verberationis sibi iterum infligende, abstinent à pabulo & esca. Sic memoria præteriti aduersionis perpeffa, ob carnes elixas, vel assas clanculum ex igne sublatas, feles ab illis rursus submouendis deterrantur, tamen si fame stimulante cruciantur. Quocunque igitur vehementior sensuum appetitus traxerit, illuc impetu natura bruta animalia impelluntur, siue nidos mire construant, siue sollicitè prolem alant, siue congruentia alimenta præparèt; siue dominos fideliter insequantur, siue imperantibus pareant. Eodem modo pueri, & insani, in quibus vsus rationis nequaquam e-

lucet,

Damasc. li.
2 Fidei
Oratio.

Cap. 1. 64.

lucet, sensu, imaginatione, & appetitu, non autem ratione, & libertate ducuntur. Et bruta quidem animantia commodi cupiditate pertrahuntur: pueri vero, & infanti non solum commodi affectione, sed etiam inuidia, emulatione, pudore, exemplo, laudis & honoris studio, spe præmij, metu poenæ alliciuntur ad bonum, auocantur, aut etiam deterrentur ad turpi.

Octavo Quæritur, In quonam differat libertas, quæ est in actionibus hominis, vel Angeli, ab ea, quæ est in Deo? Respondeo, In homine ante liberum voluntatis delectum præcedere solitam consultationem, quia is multa ignorat. Deus autem cum omnia comperta & perspecta habeat, consultatione non eget ad aliquid agendum: Angelus etiam cum plura perspicat, quam homo, minori eget consultatione. Præterea libertas, siue hominis, siue Angeli, à Dei libertate distinguitur, eo quod homo, vel Angelus liber est, quia libera voluntate potest in se elicere actum volendi, atque eius oppositum: actus enim quo homo, aut Angelus probat & amat, aut respuit & rejicit aliquid, accidens est à voluntate productum, & in ea ut in sede sibi subiecta receptum, & re ab ea distinctum. At vero Deus non est liber respectu & ordine ad actus oppositos, vel diuersos, quos possit in se producere: in ipso enim velle, est eius substantia, & natura, non accidens. Est tamen Deus liber comparatione & ordine ad res obiectas, quas vult, aut non vult, quarum vnam eligit ac probat; alteram repudiat & rejicit: natura igitur intellectu & ratione prædita est libera respectu & ordine ad actus oppositos & re à se distinctos: Deus vero est liber non quidem relatus ad actus oppositos, & re ipsa à se differentes, sed relatus ad res obiectas & diuersas. Ad hæc cum homo vel Angelus quippiam velle cessat, definit in se ipso actum re à se distinctum producere: at Deus ex hoc, quod à volendo aliquid desinit, nullum in se actum re ipsa habere definit, qui antea in ipso fuerit, sed voluntas in eo cessat ordinem & respectum habere ad rem obiectam, quam primum volebat. Actus enim in Deo re ipsa est eius substantia: est enim Deus per suam substantiam rerum omnium notitia, & volūtas, & amor eorum, quæ diligit, ut tamen actus voluntatis diuinæ est, habet respectum & ordinem ad rem obiectam. Deus itaque absolute & simpliciter Deus est, & substantia absque vlla ad aliquid aliud comparatione & respectu; volens tamen non est sine respectu & ordine ad aliquid voluntati oblatum atque propositum. Cum ergo definit velle, nihil re vera dimittit aut perdit, sed solum definit ad rem obiectam referri.

Nono Quæritur, An peccandi potestas sit pars libertatis? Respondeo, Minime, ut recte tradidit, & probauit B. Anselmus. Nam Deus liber est, & Christus Dominus & Beati cælestes libere multa operantur, & tamen Deus, & Christus ratione etiam naturæ humanæ sibi adiunctæ, & Beati illi spiritus peccare non possunt. At vero quamuis peccandi facultas pars libertatis non sit, peccatum tamen libera hominis voluntate committitur. Sequitur ergo, ut si peccatum sit, eo ipso liberum sit: non tamen si quis in potestate sua habet, ut possit agere, & non agere, continuo pecca-

re poterit: est enim ut dixi, in multis libertas ad bonum tantum, non ad malum: id quo modo fieri queat suo loco dicemus. Si roges, Quid sibi velit Anselmus cum docet magis liberos esse, qui peccare nequeunt, quam qui possunt. Respondeo, Apud Anselmum sæpe libertatem accipi non solum pro ea, quæ est libertas, qua quis liber est à violentia, & necessitate; sed etiam pro libertate qua liberi sumus à peccato & miseria: qui ergo peccare non possunt, magis sunt liberi, quia quadruplici libertate præditi, nimirum à violentia, necessitate, peccato, & miseria, ut Deus, Christus, & Beati cælestes, sed qui peccare queunt, liberi quidem sunt ab omni vi, & necessitate: à peccato, & miseria non item.

Decimo Quæritur, An quicquid prece, admonitione, persuasione, vel increpatione geritur, eo ipso libera voluntate fiat? Gregorius Nyssenus, aut potius Nemesius aperte tradit, quod nobis liberæ actiones insint, id admonitiones, increpationes, & orationes ostendere. Cæterum facile quis obijciat, pueros, & infanos vsu rationis carentes multa facere admonitionibus, increpationibus, & precibus inuitatos. Respondeo: Reuera admonitiones, obiurgationes ad alium directæ sæpe in eo libertatem ostendunt: verum aliquando non quidem libertatem sed intelligentiam & captum, quo nostros sermones percipere possit, indicant. Ac ita pueros, & amentes admonemus, obiurgamus, reprehendimus, rogamus: quia, tamen si libertate careant, nostros sermones intelligunt, & deinde vel metu poenæ, vel spe præmij naturaliter pertracti aliquid obeunt & præstant: concedit Victoria pueros, & infanos libere multa facere, sed sine boni & mali, honesti & turpiter perfecta notitia.

Cap. III.

Quid sit actio voluntaria.

Primo Quæritur, Quid sit voluntarium? Respondeo: Ex sententia Nysseni, & Damasceni, id esse, quod nec vi, nec ignorantia geritur. Sed quidam calumniantur hanc definitionem, quod ea per negationem sit tradita, & videatur congruere etiam ijs, in quibus nihil est voluntarium. Nam cum leuia ad superiora feruntur, aut deorsum grauii pondere & grauitate mouentur, nec vi vlla, nec ignorantia agitantur, quippe quæ natura non sensu, aut cognitione ducuntur: & tamen motus in his voluntarius non est. Verum isti calumniando, nihil efficiunt. Nam leuia, & grauii, & his similia, licet per vim non moueantur, cum ad loca propria, suapte natura, feruntur; sine cognitione tamen suis motibus cientur. Vnde eorum motus voluntarij non sunt. At quoniam res non exacte per negationem definiuntur; idcirco voluntarium accuratius iisdem Patres definiunt esse id, cuius principium est in agente cum notitia eius, quod geritur: nam eo ipso quod principium est in agente, voluntarium à violento discernitur: & ex hoc, quod quis sciens facit aliquid, distinguitur à natura, quæ tamen ex principio interno agit, non tamen cum notitia eius, quod efficit. Et hoc est, quod in priori definitione dicebatur, per ignorantiam fieri, id est, sine cogni-

Ansel. loco citato.

Nyssen. li. 7. Philos. c. 1.

Nisse lib. 5. Philos. c. 3. Damasco. lib. 2. fidei Orthod. c. 24. Arist. lib. 3. Ethic. 1.

Ansel. dialogo de lib. arb. cap. 1.